

РАДИВОЈЕ КЕРОВИЋ¹
Филозофски факултет, Бања Лука

ФИЛОЗОФИЈА У ПСИХИЈАТРИЈИ

Сажетак: У овом раду аутор истражује проблем присуства и утицаја филозофије и филозофске мисли на токове савремене психијатријске мисли и праксе. Тај посао обавља посредством концентрисане анализе утицаја филозофије на развој првенствено егзистенцијално – феноменолошке психијатријске мисли и праксе. Предметна анализа открива у којој је мјери филозофија важан чинилац развоја теоријске мисли и практичних искустава и процедура на подручју психијатријске, психотерапијске и психопатолошке дјелатности. Тезе које аутор изводи из оваквог испитивања гласе: 1) неоправдано је раздвајати теоријски и практични план искуства и знања, сазнања и егзистенције; 2) легитимне су и неопходне теоријске (сазнајне) амбиције и настојања филозофије и у времену превласти научно – техничке рационалности и инструменталног појма ума; 3) филозофија је жива да живља не може бити свугдје гдје се мисли довољно темељно и брижљиво о човјеку и његовом свијету, односно свугдје гдје се уопште икако мисли; 4) филозофија нам посредује такође, сем чисто теоријских, практична и употребљива искуства и знања, како то признаје и психијатријска и психотерапијска наука и струка; 5) њен опојмљујући и осмишљавајући рад потребан је на интегралном пољу људског искуства и знања, па и тамо гдје се суочавамо са елементарним проблемима човјековог душевног здравља и болести.

Кључне ријечи: човјек, душевно здравље, душевна болест, егзистенција, филозофија, психијатрија, Бинсвангер, Бос, Бојанин, Хајдегер, Јасперс, Хусерл.

СУСПРЕТАЊА

Испитивање улоге филозофије у психијатрији подстакнуто је њеним неповољним положајем у савременом систему наука и знања. Истовремено оно је руковођено убјеђењем да је филозофија природом своје мисаоне стратегије и основама властитог искуства и знања од круцијалне важности како за разумијевање загонетке човјековог битка и постојања у свијету тако и за хумано битисање човјека уопште. Сходно томе, њена битијна улога и утицај на практично битисање драгоцјени су

и немјерљиви, а теоријски домети, супротно устаљеном мишљењу данашњице, изненађујуће су плодносни и далекосежни. Истраживање те плодноности и далекосежности овдје је концентрисано на поље психијатријске и психотерапијске мисли и праксе егзистенцијално – феноменолошког усмјерења. Као такво оно представља крајње сажети облик једног ширег истраживачког подухвата који се бавио проблемом односа филозофије и менталног здравља. Кад је ријеч о односу филозофије и психијатрије онда треба имати у виду да до њиховог сусретања долази управо на деликатном пољу проучавања људске природе и душевног здравља и обољења која карактеришу наше доба. Иако је сусретање дијелом једносмјерно, јер се више ради о посезању психијатријске мисли и теорије за искуством и увидима филозофије човјека, како за теоријске тако и за практичне, љечитељске сврхе, оно је ипак веома продуктивно за психијатрију са психотерапијом. Свакако не мање и за савремено разумијевање човјека и његовог душевног живота које је филозофски интонирано и уобличено. Криза савремене научно – технолошке културе и човјековог свијета живота, која на сложене и далекосежне начине изазива бујање различитих врста душевних поремећаја и обољења, од којих су депресије, неурозе и неке врсте психоза само нека од њих, увезала је у једно теоријске и практичне интересе и за само мишљење и науку. Неотклоњива потреба и принуда да се помогне обољелим људима поспјешила је рад на теоријском разумијевању људске природе и испољавања душевног живота, те томе сходну изградњу примјерених појмова и теоријских модела који их расвјетљавају. Она је у исти мах поспјешила и рад на изналагању и обликовању употребљивих „медицинских“ процедура, поступака лијечења, модела и дијагностичких поступака на практичном подручју психопатологије, психијатрије и психотерапије. Првих деценија двадесетог вијека у овим наукама ствари ни на теоријском ни на практичном пољу нису стајале добро. Владајуће природнонаучно схватање људске природе и душевног живота, као и приступ медицинском третману душевних поремећаја и обољења, показали су своја ограничења и неотклоњиве једностраности. Отворила се потреба за комплетнијим теоријским сагледавање људске природе и испољавања душевног живота, како оног нормалног и здравог тако и поремећеног и болесног, али истовремено и за хуманијим приступом људском бићу у току љечитељског третмана. Овај увид не представља неко учитавање и самохвалисање филозофа који фаворизује властиту струку, већ дијагнозу ситуације у самој психијатрији коју захваљујемо њеним истакнутим представницима. Дакле, крунски свјedoци и представници психијатријске науке и психотерапијске љечитељске праксе сагледаће дубину

кризе у својој науци и установити потребу за подршком филозофије. Зато је сасвим умјесно рећи да су психијатријско и психотерапијско посезање за филозофским искуством, знањем и виђењем ствари изазвани стручном самосвијешћу људи из бранше која открива недовољност и некомплетност теоријских појмова и погледа о природи човјека и његовог душевног живота на којима би се могли засновати примјерени психотерапијски поступак и пракса. Додуше неки психолози и психијатри, између осталих и Роло Меј, жалиће се још шездесетих година минулог вијека да „још увијек немамо одговарајућу науку о човјеку на којој бисмо могли темељити психотерапију“².

Мејов глас по овом питању није усамљени глас, и то је добро. Питање је само колико је он сам свјестан дубине искуствених и сазнајних домета савремене филозофије човјека. Било како било, врсна имена психијатријске мисли и праксе потражиће помоћ од филозофије и пронаћи инспирацију у њеним идејама и увидима. И то за цјелокупно поље психијатријске и њој сродних активности. То ће учинити Лудвиг Бинсвангер, Медард Бос, Виктор фон Вајцзекер, Еуген Минковски, Виктор Е. Гебсател, Виктор Франкл, Светомир Бојанин и неки други. Из огледала њиховог искуства и мишљења, њихових оцјена важности филозофије и филозофских сазнања за психијатријску науку и струку пружа нам се могућност да се освједочимо у животни значај саме филозофије и човјековог самосазнања које се у њој дешава. Јер деликатност, захтјевност и неодољност проблема са којима се суочила психијатрија није могла бити превладана мисаоним средствима струке већ је изискивала помоћ филозофије. „Требало се изборити истовремено за унапређење теоријских сазнања о људској природи, душевном животу човјека, његовој субјективности и егзистенцији и за унапређење практичног терапеутског задатка. Само разграничење појмова здравог и болесног, нормалног и патолошког, као неопходни прелиминарни корак за свако лијечење, претпостављало је знање о људској природи као таквој, разумијевање и увид у душевни живот човјека и његов начин функционисања, његову зависност од биолошке, тјелесно – чулне грађе људског бића. У тај вртлог и жариште проблема, у ту причу о људској душевној болести и здрављу, препознатљивој и акутној посебно у вијеку иза нас, увучена је и филозофија. Ничијом пуком самовољом или субјективним хтијењем, већ самом природом проблема и потребама и нуждом времена и људске егзистенције. Својим сазнањем и увидом, својим разумијевањем и тумачењем људског битка и природе, духовног и душевног живота напосе, као и својим искуственим и мисаоним

2 Погледати, Роло, М., *Psihologija i ljudska dvojba*, Naprijed, Zagreb, 1980, str. 206.

видицима, она ће омогућити унапређење не само на пољу разумијевања човјекове субјективности и личности, душевног здравља и болести, већ и на практичном љечитељском психијатријском и психотерапијском пољу. Њен допринос тиме се не исцрпљује. Видјећемо да се он простире и на методолошко и поље приступа предметним појавама и проблемима. Тако ће филозофска, првенствено егзистенцијално и феноменолошки интонирана мисао, посвједочити и потврдити своју практичну примјенљивост и употребну вриједност, а кроз то и егзистенцијалну легитимност и животни значај. Супериорност сазнајног, осмишљавајућег и појмовног рада филозофије и њених искуствених видика у односу на научни приступ и сагледавање ствари постаће очигледна управо на овом животно важном и крајње сложеном подручју људске мисли и дјелатности⁴³. Како то у појединостима изгледа, показаћу у неколико мисаоних корака.

ЈАСПЕРСОВИ ПИОНИРСКИ УВИДИ

Нема никакве сумње да се конструктивни утицај филозофије на психијатријско – психотерапијску активност не своди само на утицај великих савремених филозофија Јасперсове, Хусерлове и Хајдегерове, које су у овом чланку узете као окосница за легитимисање тезе о плодносној улози филозофије у савременом свијету знања и наука о човјеку. Много више је ријеч о томе да је филозофија као таква својим увидима и расвјетљењима, својим приступом, појмовним радом и методолошким начелима инспиративно дјеловала на развој психијатријске мисли и праксе. У том дјеловању завидан је удио старијих филозофа почев од дубоких мудраца Хераклита и Сократа, преко Аурелија Августина и Блеза Паскала па до Данијела Фридриха Шлајермахера, Лудвига Фојербаха, Серена Кјеркегора, Фридриха Ничеа и Вилхелма Дилтаја. Овој групи утицајних могли би се прикључити и неки савремени филозофи. Па ипак посредством Јасперсове, Хусерлове и Хајдегерове мисли уплив филозофије је највидљивији и најдалекосежнији. Шта то у ствари захваљујемо Јасперсу на овом пољу? Чиме и којим идејама је то он подстакао развој психијатријске мисли?

Да би одговорили на ово питање потребно је имати у виду како његову познију егзистенцијалну мисао тако и рану мисао о човјеку и његовом душевном животу, изложену у капиталном дјелу *Опита психопатологија* (1913). Јер Јасперс је велики мислилац који је на вишеструк начин надахнуо савремену психијатријску,

3 Керовић, Р., *Тајна људског битка*, Филозофско друштво Републике Српске, Бања Лука, 2011, стр. 771.

психопатолошку и психотерапијску мисао и праксу. Чак и ако објективни сазнајни домети његових размишљања нису у оптималној мјери прихваћени и искориштени од стране представника психијатријске и сродних струка, они су увелико мјераодавни за разумијевање и тумачење предметних проблема у овој области. Наиме, Јасперс је филозоф који је на суштаствен начин схватио и истакао значај и улогу филозофије у психијатрији, егзистенцијални карактер људског битка и јединственост човјековог битисања у свијету. Предност његовог образовања састојала се у томе што је као љекар у медицинској струци могао на филозофски начин да сагледава и тумачи конкретне појаве човјековог тјелесног и душевног здравља и болести, да сагледа њихову тијесну повезаности и међуусловљеност, посебно на подручју медицинске дијагностике и психопатологије. Тако му је срећни спој „природњачко – медицинског и филозофског образовања омогућио да на научан и филозофски легитиман начин препозна, постави и отвори неке од кључних проблема савремене психијатријске мисли⁴⁴. Артикулишући своја истраживања и размишљања у пионирском дјелу *Опита психопатологија*, он је поставио оквире за потоња истраживања на овом пресложеном и деликатном пољу мисли и праксе.

Један од примарних Јасперсових мисаоних интереса био је разумијевање и расвјетљавање заплетеног односа између органског и психичког живота човјека, те томе сходног питања узрока и поријекла психичких обољења у њиховој повезаности са тјелесним болестима. Са префињеним слухом мислиоца и природњака он ће доћи до тезе да каузални утицај тјелесно – чулне конституције на човјеков душевни живот може да се одвија једино посредством мозга. Убијеђен да ту тезу потврђују сва искуства и истраживања, он ће отворити и широко и значајно питање утицаја на човјеков душевни живот спољашњих чинилаца попут годишњих доба, климе, атмосфере, временских појава, просторних одређења. Тиме ће поспјешити једно размишљање и истраживање које ће доживјети широк замах у савременим размишљањима о човјеку и његовом душевном животу код Еугена Финка, Ото Фридриха Болнова, Ханса Кунца, Ханса Липса, Хуберта Теленбаха, Виктора Вајцекера, Лудвига Бинсвангера, Медарда Боса, Мориса Мерло – Понтија и других. По овом питању Јасперс ће стати на становиште да постоји утицај бројних поменутих спољашњих чинилаца на динамику и квалитет душевног живота и да они изазивају патолошке поремећаје и обољења. Тако се, рецимо, самоубиства и сексуални преступи интензивирају у прољеће и љето, у мају и јуну, због појачаног психичког динамизма. Тиме се потврђује уплив атмосферских прилика на душевни

4 Керовић, Р, *Тајна људског битка*, стр. 783.

живот човјека. Али Јасперс ће истовремено примијетити да психопатолошке појаве нису само резултат утицаја спољашњих чинилаца на њудску психу, већ и психичке предиспонираности одређених људи за такве појаве. У том смислу једнострано и неисправно је и биологистичко и Фројдово психоаналитичко становиште да су сва душевна обољења, због суштинских структуралних повезаности са мозгом, у ствари обољења мозга и да је цијела област психичког само „симптом“ биолошке стране живота. Оваквој тврдњи иде у прилог и неуспјех у настојањима да се анатомским и неуролошким путем строго локализују психички процеси и обољења у мозгу.

Овдје је посебно важно питање грађе, особености и начина функционисања људског мозга. Јер од сагледавања тога проблема зависе одговори и на цио сплет других питања и проблема филозофије човјека и његовог душевног живота. Јасперс ће развити мисао да је сасвим могућ и вјероватан уплив психичког живота на промјене у самом мозгу, то ће рећи да мождане промјене могу бити и посљедица примарних психичких процеса⁵. У разматрању овог склопа проблема он ће поћи од интегралне идеје о човјеку и његовој егзистенцији, по којој је човјек јединствено и отворено биће које разумијева само себе, али чијем процесу саморазумијевања и самотумачења свагда претходи збиљско егзистирање. Због такве природе људског битка и изворне динамичности људског битисања и човјеково знање о себи, властитом бићу и свијету увијек каска за самом егзистенцијом, па је зато оправдано рећи како је човјек биће које је увијек више него што зна о себи⁶. Због свега су драгоцјена Јасперсова сагледавања загонетности људског битка и анатомско – нервне грађе, функција мозга и њихових веза са психичким животом, те неупоредивости психичког живота као таквога. У том смислу он ће нам саопштити легитимно, актуелно и поучно искуство о том склопу проблема сљедећим ријечима: „Али проучавање грађе мозга праћено је трајним незадовољством, ми упознајемо оно што не схватамо. Сагледавамо склопове чију функцију најчешће не познајемо. Утискујемо у наш ум облике, путеве, групације сиве и бијеле масе, овладавамо мноштвом имена и при том се осјећамо глупо јер учимо и предочавамо несхваћено. Затим се и даље морамо замислити пред чињеницом да је све морфолошко царство

5 Погледати, Јасперс, К., *Опита психопатологија*, 2. изд., Просвета/Београд – Просвета/Ниш, 1990, стр. 466. и 467.

6 Овдје нема ни могућности ни пријекне потребе да подробније образлажем ово Јасперсово убјеђење, које треба довести у мисаону везу са науко супротстављеном тезом по којој човјеково самоискуство и самосазнање такође претходи његовом битисању и уграђено је у њега. Ради се о томе да се нагласи важност Јасперсовог пробијања из окова окошталих природнонаучних приступа и тумачења човјека и његовог душевног живота у свим облицима његовог испољавања.

мождане уобличености још увијек грубо у односу на несагледане ултрамикроскопске хемијско – биолошке процесе живота. И најзад – оно што по облику и склопу, рашчлањености и редослиједу изгледа неисцрпно у видљивој грађи мозга, то нам је ипак још увијек видљиво само као беживотно тијело мозга, као груби, мртви и разорени остаци живота. Сва ова искуства испуњавају нас поштовањем према тајни просторно опиљивих темеља душевног живота. Основна претпоставка наше биолошке представе је да *чињеницу овог морфолошког чудесног дјела* сагледавамо у *грађи мозга*. Мозак је јединствен и не може се упоредити ни са једним другим органом. Његов изванредан облик и организација, када га, рецимо, сагледамо у цитоархитектонским сликама, увијек нас изнова тјера да помислимо на нешто као еквивалент душевног живота, али без неке одређене могућности упоређивања која би се могла доказати управо у грађи. Стварност психичког живота остаје неупоредива наспрам свега просторно видљивог, иако ова просторност мождане уобличености мора бити најтјешње повезана са душом. Овдје се сударамо са границом онога што је за нас просторно збивање постојања. Изглед тако разноврсно уобличених слојева мождане коре, ганглијске ћелије и нервно ткиво показују нам екстрем у простору који стоји пред психом до које бисмо жељели да допремо а до које ипак овим путем никада нећемо доспјети. Пред овим сликама стојимо као пред звјезданим маглинама у свемиру. У просторности и психа и свемирске маглине представљају последњи домаћај, али заправо само још показиво и наслућивано допирање, сасвим непрозирно изнад сопствене недокучивости⁴⁷.

Јасперс ће такође и својим приступом предметним проблемима потпомоћи расвјетљавање природе психичке болести, њено дијагностификовање и дефинисање. А око ових проблема постоје различита мишљења и рјешења унутар саме психијатријске науке. Зато ће Јасперс опоменути да дијагностификовање и дефинисање болести, те основно разликовање између здравог и болесног, умногоме зависи од тачке гледишта. Тако је, рецимо, за самог болесника полазна тачка патња и бол који трпи, док то за љекара и научника може бити нешто друго. Цијенећи да се обојела особа од здравог човјека разликује нечим новим и „садржајем и врстом доживљавања“, Јасперс је установио да постоје три типа психијатријског појма болести. „Болест се одређује 1. као *соматски процес*, 2. као тешко, ново *збивање* које *продире и психички мијења* дотад здрав живот, при чему се сумња на соматску подлогу која, међутим, није позната, 3. као варијација човјековог бића у великој удаљености од просјека и то као нешто нежељено за самог носиоца те особености

или за његову околину, тако да јој је потребно лијечење⁸.

По свему судећи Јасперсов пресудни допринос савременој психијатрији почива, начелно посматрано, у његовом здравом и хуманом приступу душевно обољелом човјеку. Свјестан да у препознавању и дефинисању душевне болести улогу играју како идеја човјека на којој почивају и представе о здравом и болесном, нормалном и патолошком, тако и вриједносни ставови културе и средине из којих се изводе појмови здравог и болесног, Јасперс је дошао до двоструког увида. Тај увид се састоји, прво, у сазнању да до савршене дефиниције здравог и болесног не можемо доћи прије него што располажемо цјеловитим знањем о човјековом животу и људској природи и, друго, у сазнању да су психички поремећаји и обољења саставни дио самог људског живота и егзистенције у свијету. „Наиме, својим идејама ума и духа као кључних одлика битка човјека, те идејом егзистенције и егзистенцијалне комуникације, идејом човјека као личности, схватањем граничних ситуација и сл., Јасперс ће поставити основе за развој нових и другачијих психотерапијских поступака и пракси лијечења. Од схватања човјека као цјеловитог, јединственог и личног бића које егзистира на непоновљив и једнократан начин и тим својим егзистирањем озбиљује и потврђује себе као биће у свом људском битку до идеје о егзистенцијалној комуникацији међу људима као личностима, па тиме и психотерапијске праксе опхођења и лијечења посредством разговора (дакле комуникације) спонтан је и природан пут. Управо том идејом Јасперс је задахнуо психијатре нових оријентација, потпунијег и човјечнијег приступа људима са менталним проблемима. Захтјев да се разумије човјек као човјек, као јединствена личност са индивидуалним особеностима испољавања његовог субјективног живота, који се не може стварно одредити ни објективирати као ни људска личност, па ни спознати до најдубље сржи, захваљујемо управо Јасперсу⁹.”

Тај Јасперсов допринос психијатрији прецизираће и сами представници психијатријске мисли и праксе. Тако ће истакнути српски психијатар и мислилац Светомир Бојанин подвући да је Јасперс „први пришао личној патњи самог болесника, као појави, са намјером да је разумије, у ствари да разумије њега, болесника као личност, као људску појаву, у његовој пукој субјективности¹⁰. Једнако је „први међу љекарима одбацио валидност тзв. научних претпоставки,

8 Јасперс, К., Исто, стр. 739.

9 Керовић, Р., *Тајна људског битка*, стр. 787/788.

10 Погледати, Бојанин, С., *Морал и ментално здравље* (Криза психијатријске мисли данас), ЈУ Књижевна задруга, Бања Лука, 2005, стр. 233/234.

као начина да се болесник боље разумије“, цијенећи да тврдокорни научни сцијентизам и размишљање по клишеима које га прати не омогућује сагледавање праве природе душевних обољења. Овакво позитивно вредновање домета и улоге Јасперсове филозофије у савременој психијатрији, посебно оној егзистенцијално – феноменолошког усмјерења, налазимо и код великог швајцарског психијатра и филозофа Лудвига Бинсвангера. Бинсвангер ће, између осталог, оцијенити да је управо Јасперс својим дјелом *Психологија погледа на свијет* (1921) „био први који је начинио први велики корак у расвјетљавању природе шизофреног аутизма, напетости између ја и сфере вриједности, проничући у ту сферу дубље од других“¹¹, те да је у дјелу о Стриндбергу и Ван Гогу пружио не само најбољу патографију, већ положио и камен темељац за „психопатолошку феноменологију шизофреније“.

ЛИНИЈЕ ХУСЕРЛОВОГ ФЕНОМЕНОЛОШКОГ УТИЦАЈА

Хусерлова мисао је у знатнијој мјери утицала на токове савремене филозофије него ли Јасперсова. Њен утицај је видан и на подручју психијатријске и психотерапијске активности чак до те мјере да изазове обликовање савремене феноменолошко – егзистенцијалне психијатрије. Вишезначност феноменолошке мисли, на изразит начин присутна у дјелу њеног оснивача, додатно је поспјешивала надахнуће и уплив на размишљања у филозофији и хуманистичким наукама. Како је природа Хусерлове филозофије таква да је дозвољавала сасвим разнородна размијевања и тумачења, па тиме и бројна читавања и афирмације које превазилазе објективне сазнајне домете и могућности њене примјене у наукама, ова филозофија је вршила свој утицај и линијом стваралачких неспоразума и погрешних размијевања. Па ипак од пресудне је важности то што је Хусерл својом феноменолошком филозофијом отворио нека битна питања мишљења и покренуо ријеку размишљања о човјековој субјективности, битку свијести и свијету живота која су жива и дан данас. Желимо ли да прецизирамо линије утицаја Хусерлове и феноменолошке филозофије на токове савремене психијатрије и психотерапије, онда је умјесно тврдити како тај утицај углавном тече коритима идеја интенционалности, анализом битка свијести, идејама трансценденталне субјективности, свијета живота и интуитивног сагледавања феномена као чистих битности, а нарочито коритом методолошких рјешења у виду феноменолошке и ејдетске редукције. Подстицајним се морају оцијенити и анализе структуре и динамике унутрашње временске свијести и

11 Погледи, Binswanger, L., *Vorträge und Aufsätze*, AW, Bd. 3, Asanger, Heidelberg, 1994, st. 64.

појединих испољавања душевног живота човјека попут сазнања, љубави, ума и сл. Представници егзистенцијално – психијатријске мисли попут Лудвига Бинсвангера, Медарда Боса, Еугена Минковског, Виктора вон Вајцекера, Виктора Е. Гебсатела, Виктора Франкла и Светомира Бојанина с правом су у Хусерловом повратку субјекту и афирмацији живота свијести, те битку душевног живота, препознали противтежу и противстав према владајућем природнонаучном и материјалистичко – каузалном приступу и третману људског бића и његовог душевног живота. Сазнање да је и Фројдово психоаналитичко схватање човјека и његове душевности још увијек дубоко у оковима биологистичког разумијевања ствари, које не омогућује сагледавање самосвојног карактера душевног живота као таквог и битка човјека, убрзало је са своје стране потрагу мисаоних људи за новим теоријским моделима и практичним рјешењима. „Како ограничења дотад владајућих психопатолошких теоријских појмова и методолошких процедура, тако и потрага за цјеловитијим и филозофски легитимнијим увидом у природу душевног живота и хуманијим приступом душевним болесницима унутар саме психијатријске струке, додатно су поспјешили искорак ка филозофском виђењу ствари. У пројекту Хусерлове феноменолошке филозофије, ма како она сама била удаљена од основних интереса психијатријске струке и невезана за њих, откривени су нови и изворнији искуствени видици и теоријски појмови који су обећавали излаз из проблема, кроз стваралачко и плодно надовезивање, усвајање и претумачење у методолошком, садржајном и теоријском смислу. Тако се Лудвиг Бинсвангер, једна од кључних личности савремене психијатријске мисли, ослонио на Хусерла, Јасперса и онда Хајдегера, изграђујући дубоко и респектабилно властито становиште о људском битку и своју психотерапијску школу. Он ће, поред осталог, осим Хусерловог методолошког доприноса, пронаћи инспирацију у његовом категоријалном опажају који омогућује гледање бити, у ‘изворном и једноставном смислу битности’ у противставу према популарнопсихолошком и биолошком смислу те ријечи. Надахнут феноменолошким идеализмом у погледу схватања феномена као чистих битности свијести, у њиховом идеалном битку и посебичности, којим се превазилази Кантово схватање феномена, те убјеђењем у спознатљивост феномена као таквих и као ствари по себи, он ће примјетити да је управо феноменологија отворила то питање спознатљивости и могућност да се посредством категоријалног опажаја (*kategorialeg Anschauung*) или интуиције суштина спозна чисти битак свијести. Тако се Хусерлова феноменолошка филозофија у лику ејдетске феноменологије појављује као теоријски модел за разумијевање бити душевног живота. Филозофски веома добро образовани

Бинсвангер ће, међутим, сам указати на разлику која постоји између Хусерлове чисте или ејдетске феноменологије као трансценденталне дисциплине и њене примјене у психијатрији као феноменолошке интерпретације људског тубитка, гдје се она појављује као емпиријска дисциплина¹². Овим разликовањем чисто филозофске и психијатријске равни значења и примјене појмова, сазнања и методолошких процедура Бинсвангер је постављао оквире могућих уплива филозофије на токове психијатријске теорије и праксе. Дубља анализа би показала да ти оквири нису непропусни за интерактивни утицај.

Интересантно је и то да је Хусерлова феноменолошка филозофија управо својим методолошким унапређењима и идеалистичким и платонистичким елементима вршила важан утицај на психијатријску и психотерапијску активност. Не толико својим садржајним расвјетљењима и сазнајним донетима колико својом филозофском природом и обликом ова мисао је иницирала преокрет у психијатријској науци. Како ће то добро сагледати наш угледни психијатар Светомир Бојанин, Хусерлова филозофија дјеловала је отрежњавајући на духове у оквирима психијатријске науке. Потпомагала је како теоријске анализе и увиде, унапређујући теоријски рад, тако и саморазумијевање и самосвијест самих истраживача и психотерапеута. Посебно су подстицајна била Хусерлова схватања интенционалности, интуитивног сазнања и ејдетских слика. На који начин? Прво, идеја о интенционалном карактеру свијести, која је говорила о управљености свијести према нечему или некоме, омогућавала је да се човјек на реалном плану схвати као егзистенцијално биће у свијету у односу са окружењем и као упојединачено људско биће одређено својим односом са свијетом. Друго, идеја о интуицији и категоријалном опажају обезбиједила је могућност непосредног и евидентног сазнања суштине самих појава душевног живота, указујући да се ради о субјективном сазнајном акту саме свијести и да предмети сазнања припадају свијести као њен властити посјед. Треће, појмом ејдетског сазнања Хусерл је отворио могућност непосредног сагледавања суштине „цијелог низа појединачних опажаја и доживљаја“, а тиме и сагледавање ејдетских слика као психичке појаве.

Још изразитији изгледа методолошки допринос Хусерлове феноменолошке методе. Он се распростире дуж цијелог дијагностичког и разумијевајућег психијатријског поступка, а потом у пољу психотерапијског третмана. Примјењивост и употребну вриједност феноменолошке методе у психијатрији и психотерапији Светомир Бојанин ће изразити сљедећим ријечима: „У сваком феноменолошком

12 Керовић, Р., *Тајна људског битка*, стр. 776/777.

истраживању, за нас, дакле, у сваком дијагностичком поступку, појавни материјал истражене појаве описивањем се дешифрира и именује, раздваја и сажима, и класификује на оно што је појави *иманентно* и на оно што је појави *трансцендентно*. Све што је појави трансцендентно, за трен се занемарује, ‘ставља у заграду’, и тако, тим процесом феноменолошке редукције, приближава се оном суштом што појава јесте. У те разоткривене *трансцендентности* спада оно што та појава не садржи сама по себи и чине их: 1. теоријски концепти са својим очекивањима, 2. опште предрасуде о појави пред нама, 3. лична предубеђења о посматраном, 4. лична предубеђења о сопственим стручним способностима и, 5. предубеђења о сопственим личним и стручним искуствима¹³. Како феноменолошка методска процедура ради у самој психотерапијској пракси Бојанин ће још прецизирати и следећим ријечима: „У психотерапијском поступку, феноменолошки метод служи да се њиме пробијемо кроз сопствени фантазматични свијет, јасно сагледавајући све трансценденције које нас, као копрене, одвајају од ствари, догађања, као и једне од других, љекара од пацијента и себе сама од самога себе. Ускоро, већ између два рата, а посебно током друге половине прошлог вијека, феноменолошки приступ био је прихваћен, у њемачкој ... психијатрији, и у психијатрији Енглеске и САД, тако да су савремене америчке класификације психичких поремећаја DSM III, DSM III – R, и DSM IV, рађене према концепту феноменолошког приступа менталним поремећајима¹⁴.

По себи се разумије да се позитивни уплив филозофије на психијатријску и психотерапијску активност не исцрпљује само феноменолошком мишљу. Та мисао, иако вишезначна и схватана на широк начин, има и своје границе како у филозофији тако и у психијатрији. На те границе указаће и савремени српски психијатар и психолог Петар Опалић у своме значајном дјелу *Психијатријска социологија*. Филозофија ће плодноснијим утицајем од феноменолошког озрачивати психијатрију снагом и пробојима Хајдегерове филозофије и егзистенцијалне аналитике тубитка. Хајдегерово освјетљења особеног карактера људског битка и проницања у основну структуру човјекове егзистенције у свијету изазваће снажну и стваралачку резонанцију у егзистенцијалној психијатрији. То је посебно видљиво на подручју егзистенцијалне анализе Лудвига Бинсвангера и његовог ученика Медарда Боса, али и другдје.

13 Бојанин, С., *Морал и ментално здравље*, стр. 237.

14 Бојанин, С., Исто, стр. 240.

НАДАХНУЋЕ ХАЈДЕГЕРОВОМ ФИЛОЗОФИЈОМ

Профил и дубина Хајдегерових размишљања о човјеку, као и свијест о особености људског битка и питања о том битку допринијели су позитивној рецепцији те филозофије у психијатрији. Томе је у не мањој мјери допринио и Хајдегеров појмовни и методски рад на самоодређењу филозофије, разграничавању филозофије и науке и преиспитивању филозофске заснованости и легитимности научног приступа проблему човјека. У којој мјери филозофска стратегија и сазнања могу заправо бити конструктивна и плодносна и на теоријском и на практичном пољу цијелог комплекса наука о човјеку као што су психијатрија, психотерапија, психопатологија и медицинска антропологија показује нам и уплив Хајдегерове филозофије на ово подручје. Један од првих великих представника психијатријске науке који је сагледао потенцијале и употребну вриједност филозофије за саму психијатрију био је Лудвиг Бинсвангер, оснивач егзистенцијалне анализе. Изашао из мисаоног круга великих истраживача и умова Фројда и Јунга, Бинсвангер је рано уочио недовољност теоријске основе и појмова психијатријске науке. Без филозофије она није могла разумјети особени карактер људске природе и битка, природу душевног живота и обољења, као ни развити интегралну слику о човјеку као таквome. А све је то било неопходно за практичну и љечитељску успјешност психијатрије и психотерапије. Зато ће Бинсвангер утврдити да је потребно развити нови приступ човјеку и његовом душевном животу, здрављу и болести, као и пружити теоријско (филозофско) утемељење слике човјека на којој би били развијени психотерапијски поступци и љечитељска пракса. Полазећи од постулата да психијатрија треба да располаже комплетним увидом у битак човјека као такав и у цјелини, да би могла разумјети и лијечити појединачна испољавања душевног живота и болести, а да ниједан од постојећих психолошких модела укључујући и Фројдов психоаналитички тај увид не пружа, Бинсвангер ће процијенити да је првенствени теоријски и практични интерес психијатрије човјек као такав и у цјелини. Зашто? Управо зато што је разумијевање и лијечење лудила, неуроza, шизофреније, депресивних стања и других обољења могуће само на основу сазнања о услову људскости и битку човјека као таквome. Такође и стога што су, на примјер, мозак, обољења и повреде мозга другачији за физиолога и неуролога него за психијатра, као и личност и душевне функције, тијело, органи и хормони, потребно је да психијатар разумије и протумачи цјелину људског битка¹⁵. Све су то

15 Погледати, Binswanger, L., *Der Mensch in der Psychiatrie*, AW, BD. 4, Asanger, Heidelberg, 1994, st. 61.

разлози због којих Бинсвангер улази у филозофију човјека и из ње црпи надахнуће за обликовање властите антрополошке теорије и схватања човјека. То надахнуће наћи ће у Хајдегеровој раној мисли у егзистенцијалној аналитици тубитка изложеној у *Битку и времену*. Јер Хајдегер је по Бинсвангеровом схватању пружио одговор на питање о битку човјека и теоријско објашњење структуре његове егзистенције у свијету. Тај подухват у том смислу представља претходни и базични подухват који омогућује и легитимише сваку конкретну теорију о човјеку и његовом душевном животу, психијатријску или неку другу. Расвјетљавање априорних структура људске егзистенције и смисла питања о човјеку отворило је искуствене и мисаоне видике за обликовање интегралне слике о човјеку. Баш Хајдегер је, по Бинсвангеровом расуђивању, у своје дјелу *Битак и вријеме* пружио једно ново и изворно разумијевање човјека на које се може ослонити свако конкретно истраживање. Цијенећи да пажљиво бирани појмови егзистенције и тубитка на битан начин откривају основно устројство битка човјека као бића - у - свијету, Бинсвангер прихвата и Хајдегерово спрезање питања о смислу битка са питањем о битку човјека. „Како је, даље, Хајдегер у свом дјелу показао да битак човјека као оно по чему човјек јесте човјек и што човјека чини човјеком и јединственим бићем, почива у његовој егзистенцији као начину битка човјека као ту – битка, као битка – у – свијету, дакле бића које егзистира тако да се односи према свијету, стварима, другим људима и себи самоме, при чему структуру те његове егзистенције граде егзистенцијали попут фактичности, пропалости, властитости, времености и коначности, смрти, тјескобе, одлучности, расположености, разумијевања и сл., он је тиме расвијетлио основно онтолошко устројство људског битка као таквога. Отуда његове онтолошке анализе изворне структуре егзистенције као битка човјека у његовим релацијама са битком бића и свијетом, у његовој динамици и дешавању, ситуираности и једнократном карактеру, представљају филозофски основ за свако расправљање питања о човјеку, па и оно психијатријско. Овим су психијатрији посредовани филозофски темељи на којима може да изгради своје властите појмове о човјеку и удовољи својим конкретним задацима, једнако на теоријском као и на практичном примјенбеном пољу. Захваљујући поузданим теоријским појмовима о бити човјека и филозофским основама психијатрија сада може да одговори на питања о здрављу и болести, о разлици између душевно здравог и обољелог човјека, психопатологија да успостави дијагнозе, а психотерапија љечитељски поступак¹⁶. По себи се разумије да се оваквим усвајањем и употребом филозофије

и филозофских идеја у психијатрији не брише разлика између филозофског и психијатријског плана анализе и значења нити се они сасвим стапају. Упркос блискости проблемског поља које увезује обе науке нема ни потребе за потпуним стапањем. Те различитости примарних интереса филозофије и психијатрије био је дубоко свјестан и сам Бинсвангер. Посебно када је ријеч о природи једне тако деликатне филозофије човјека као што је она Хајдегера. Признајући да је и назив егзистеницијална анализа условљен Хајдегеровим појмовним радом, њен оснивач Бинсвангер ће подвући да она представља „једно антрополошко, на бит људског битка усмјерено научно истраживање“ онтичког карактера које нема неку онтолошку претензију да доноси судове о условима могућности битка тубитка уопште¹⁷, као што је то случај са Хајдегеровом егзистеницијалном аналитиком тубитка. То потврђује и разлика између Бинсвангеровог и Хајдегеровог схватања карактера веза између битка бића и битка човјека. На размеђи ових веза сусрећу се и разликују филозофски и психијатријски интерес и циљ. Сам Бинсвангер ће то појаснити следећим ријечима, које гласе: „Овдје је граница између филозофско – феноменолошке онтологије или аналитике тубитка и сваке науке о човјеку, такође и емпиријско – феноменолошке психијатријске егзистеницијалне анализе. Спрега битка бића и бити човјека и обратно, о којој говори Хајдегер, и онога бића, о којем говори психијатар, иако додуше строга и чврста, ипак не значи исто, јер тамо се ради о онтолошком питању, овдје о онтичком или емпиријском истраживању и истраживачким налазима. Али ако постоји наука која, због многообличности своје предметне области и разноликости метода мора да се уздигне изнад својих чисто онтичких или искуствених основа до сагледавања оних онтолошких, филозофско – трансценденталних или априорних претпоставки, да би на основу њих донијела рјешења, онда је то психијатрија“¹⁸.

Како све то у примјени изгледа показаће Бинсвангер у свом главном и капиталном дјелу *Основни облици и сазнање људског тубитка*. У њему ће он из онтолошког угла развити једну блиставу феноменологију љубави насупрот Хајдегеровој филозофији бриге и тјескобе. Слиједећи Хајдегера „категоријалне водеће идеје“ и онтолошку тачку гледишта¹⁹ Бинсвангер ће из дубоког и комплетног субјективног и мислилачког искуства обликовати цјеловитију, носивију и објективнију слику

17 Погледати, Binswanger, L., *Vorträge und Aufsätze*, st. 231/232.

18 Binswanger, L., *Der Mensch in der Psychiatrie*, st. 63.

19 Погледати, Binswanger, L., *Grundformen und Erkenntnis menschlichen Daseins*, AW, Bd. 3, Asanger, Heidelberg, 1993, st. 5. и даље

људског битка и егзистенције од оне коју пружа Хајдегерава филозофија и егзистенцијална аналитика тубитка.

Тезу о важности филозофије за психијатрију и психотерапију, али и разумијевање човјека и његовог свијета одлучно је бранио и Медард Бос. И за њега ће се тај позитивни уплив филозофије одвијати посредством Хајдегераве филозофије. Тим прије и више што је Бос последице Другог свјетског рата развио тијесну сарадњу са великим филозофом, коме ће он сам помагати у разумијевању и тумачењу властите филозофије човјека. Иако Бинсвангеров ученик, психијатар по позвању а филозоф по нужди, Бос ће на претпоставкама Бинсвангеровог теоријског рада и Хајдегераве егзистенцијалне аналитике тубитка обликовати свој модел егзистенцијалне анализе. Овдје је од пресудне важности то што је и Бос, упркос свим разликама спрам свога великог учитеља, поводом односа филозофије и психијатрије и утицаја Хајдегераве филозофије на токове психијатријске мисли заузео скоро идентичан став као и Бинсвангер. „Улазећи у ову сложену проблематику Бос ће поћи од дијагнозе и двоструког увида. Наиме, прво ће установити да је психијатрији и психијатријском разумијевању човјека и његовог душевног живота потребно теоријско, односно филозофско заснивање и утемељење. То заснивање и утемељење он види као изведиво посредством Хајдегераве филозофије и егзистенцијалне аналитике тубитка. Из истог разлога из којег и Бинсвангер. Хајдегер је по њиховом суду, филозофски разјаснио елементарну структуру човјекове егзистенције у свијету, његов начин битка као тубитка, која представља основу за свако цјеловито и теоријски утемељено разумијевање човјека, његовог душевног живота, субјективности и појединих испољавања. Бос ће, на другом мјесту, заражен филозофским вирусом као вирусом истине, установити да свако научно истраживање, па тако и психијатријско, треба да располаже прелиминарним идејама и појмовима о природи ствари које испитује²⁰. Те идеје и појмове пружа Хајдегерава филозофија. И то не само као идеје и појмове начелне врсте, већ и као конкретна освјетљења. Филозофија у лику Хајдегераве егзистенцијалне аналитике тубитка на тај начин омогућује такође и превазилажење природнонаучног, објективирајућег и постварујућег схватања човјека, владајућег и у психијатрији. Цијенећи да се човјек и његов душевни живот, његова субјективност и личност не могу схватати на тај начин, пошто је он отворено и динамичко биће, Бос ће истаћи да је управо Хајдегерава филозофија вишеструко унаприједила психијатријски поглед на ствари. На који начин? Омогућила је психијатријском мишљењу сагледавање основних претпоставки сваке науке у

њеном истраживачком односу према људском битку. Пружила је психијатријском и психолошком истраживању нове импулсе и отворила нова битна питања²¹. Она је указала свима који мисле и нешто виде да питање о битку човјека треба схватити у његовом самосвојном карактеру и облицима испољавања људскости, а да су дефектна сва природнонаучна тумачења људске природе, било да се ради о биолошким, оним гештALT психологије или оним чисто физикалним. Оцјењујући да је и Бинсвангер у психијатрији успјешно примјењивао филозофске идеје, појмове и увиде, посебно оне Хајдегерове егзистенцијалне аналитике тубитка, Бос ће признати да је кључни допринос ове заправо у томе што је отворила нови поглед за ствари и ослободила здраве искуствене и мисаоне видике задужујући нас сазнањем да је људско битисање разумљиво само из „свјетски отворене области“ његовог присуства и пребивања у свијету²². Овај позитивни и далекосежни уплив филозофије распростире се чак и на загонетно и деликатно поље тумачења снова и несвјесне динамике човјековог психичког живота. У том смислу Бос ће изрећи сљедећи суд: „Захваљујући спознајама филозофа Мартина Хајдегера о човјековом бићу, нама је данас могуће изоштрили та настојања младог Фројда да докучи смисао снова на питање о повезаности између човјековог будног постојања и његовог постојања током сновића“²³. Својим искуственим видицима и сазнајним дoметима Хајдегерова мисао је по Босу отворила очи такође и за другачије сагледавање филогенезе и онтогенезе човјека, човјекове смрти и осталих животних појава²⁴.

Изворност и мјеродавност филозофских увида и прилаза видљива је на цијелом проблемском пољу савременог бављења човјеком и његовим душевним животом. Тако се недовољност и дефектност комплетног природнонаучног третмана човјека, људске природе и његовог душевног живота испољава и у пројекту заснивања медицинске антропологије, на којем је озбиљно радио Виктор фон Вајцзекер. И он ће, између осталих, установити да је стварни свијет у којем ми живимо суштински различит од „фикције објективне природне науке“²⁵ и да се у њему сусрећу и преплићу рационално и ирационално, логичко и антилогичко. Због сложености и загонетности људске природе и битка, те ускоће својих мисаоних видика, ни

21 Погледати, Bos, Medard, *Von der Psychoanalyse zur Daseinsanalyse*, Wien/München/Zürich, 1979, st. 151.

22 Погледати, Bos, M., *Von der Psychoanalyse zur Daseinsanalyse*, st. 478.

23 Bos, M., *Novo tumačenje снова*, Naprijed, Zagreb, 1985, str. 71.

24 Погледати, Bos, M., *Von der Psychoanalyse zur Daseinsanalyse*, st. 477. i 480.

25 Погледати, Weizsäcker, V., *Warum wird man krank?*, Frankfurt/M, 2008, st. 125.

савремена медицинска наука по Вајцекеру не располаже легитимном теоријом о човјеку, па ни теоријом о болесном човјеку²⁶. А једино на основу такве теорије и схватања човјека као субјекта, личности и цјеловитог бића могуће је разумјети његов душевни живот и појединачна испољавања тог живота. Сходно томе могуће је разумјети и природу различитих душевних и иних обољења, те оформити одговарајуће љечитељске поступке и процедуре. Тим прије и више што постоји тијесна повезаност између душевног и физичког живота у људском бићу. Полазећи од здравих увида у структурисаност човјекове егзистенције у свијету и схватања човјека као личности и субјекта свога живота, који стоји у битијним везама са свијетом и другим људима, као и идеје о утицају душевног живота на појаву болести и болесних стања, Вајцекер ће поставити и тезу да је и психотерапијски поступак лијечења могућ само под претпоставком постојања слободне воље код обољелог човјека. Са овим размишљањима срасла је и стратешка Вајцекерова мисао о повезаности душевног и тјелесног здравља човјека са његовим личним и духовним квалитетима. По тој мисли истина, искреност и морална честитост човјека стоје у тијесној вези са здрављем, док је болест готово у свим случајевима повезана са неистином и личном исквареношћу.

ЗАКЉУЧАК

Тако је, дакле, несумњив снажан и плодан утицај филозофије на токове савремене психијатријске мисли и праксе. Ту позитивну помоћ филозофије психијатрији из психијатријског угла сажето је изразио и истакнути рано преминули српски психијатар и психолог Петар Опалић сљедећим ријечима: „Нема сумње да филозофија као скуп отворених сазнања о човјеку, његовој природи и свијету те мјесту душевног живота у њему, помаже психијатру да боље разумије појединачног пацијента, његов свијет, смисаоност која их веже и која је специфична за сваког човјека. Филозофија је мисаона цјелина, како је тврдио Јасперс (1990), која нуди аутентичан поглед на свијет, она која може да уведе ред у непрегледно мноштво ставова у психијатрији, односно да извуче психијатре из њиховог разбарушено недисциплинованог и понекад социјално аутистичног мишљења. Упитаност и разумска скепса, коју његује филозофија, користи психијатрима у њиховом свакодневном раду, прије свега у томе да боље и потпуније разумију информације

o pacijentu добијене из разних извора, и да адекватније (то ће рећи више у корист појединачног пацијента него у прилог ставова струке или институције) користе мултидисциплинарна знања из неурологије, опште медицине, психологије, културе и наравно социологије, неопходна да се изађе у сусрет потребама одређеног пацијента. У том смислу филозофски резон индиректно изоштрава свијест о различитим вриједностима (личним и социјалним) неопходним за доношење одлука у свакодневном клиничком раду, успут увећавајући капацитете оног ко га примјењује за отворено и плодотворно комуницирање у смислу учења једног од другог, пацијента од психијатра и обрнуто²⁷. С друге стране посматрано, психијатријска знања и искуства о функционисању и испољавањима човјековог душевног живота, душевним болестима и здрављу, могу бити од користи за филозофију човјека. Кроз то искуство филозофија може, просто речено, да види како људска душевност са својим конкретним испољавањима ради на свом терену, како функционише у стварном живљењу човјека као личног и субјективног бића у свијету независно од опојмљујућег и конструктивног рада филозофије. Како то, на структурално другачији начин изгледа, могло би показати само посебно истраживање.

RADIVOJE KEROVIĆ

Philosophische Fakultät, Banja Luka

PHILOSOPHIE IN DER PSYCHIATRIE

Zusammenfassung: In diesem Text beschäftigt sich der Autor mit dem Problem des Beiseins und des Einflusses der Philosophie und des philosophischen Gedankens an die Strömungen des zeitgenössischen psychiatrischen Gedankens und Praxis. Er tut dies mit Hilfe von der konzentrischen Analyse des philosophischen Einflusses an die Entwicklung vor allem des existenz-phänomenologischen psychiatrischen Gedankens und Praxis. Die Themenanalyse entdeckt in welchem Maße die Philosophie ein wichtiger Teil der Entwicklung des theoretischen Gedankens und der praktischen Erfahrung und Prozeduren auf dem Gebiet der psychiatrischen, psychotherapeutischen und psychopathologischen Tätigkeit. Die Thesen, die der Autor aus solcher Untersuchung ausführt, lauten: 1. es ist ungerecht, praktischer von der theoretischen Plan der Erfahrung und des Wissens, des Wissens und der Existenz, zu trennen; 2.theoretische (kognitive) Ambitionen und Bemühungen der Philosophie auch in der Zeit des Überwichts der wissenschaftlich-technischen Rationalität und des instrumentalen Begriffs des Geistes sich berechtigt; 3. die Philosophie ist lebendig überall, wovon genügend, gründlich und vorsichtig über dem Mensch und seiner Welt nachdenkt, bzw. überall, wo man überhaupt denkt; 4. die Philosophie vermittelt

27 Опалић, П., *Психијатријска социологија*, Завод за уџбенике, Београд, 2008, стр. 44/45.

auch neben der rein theoretischen auch praktischen und nützlichen Erfahrungen und Wissen, wie das auch psychiatrische und psychotherapeutische Wissenschaft und Beruf; 5. ihr begriffliches und durchdenkendes Werk ist auf dem integralen Feld menschlicher Erfahrung und des Wissens, sogar da, wo man sich mit den Grundproblemen der menschlichen geistlichen Gesundheit und Krankheit konfrontiert.

Schlüsselwörter: Mensch, geistliche Gesundheit, Geisteskrankheit, Existenz, Philosophie, Psychiatrie, Binswanger, Bos, Bojanin, Heidegger, Jaspers, Husserl

RADIVOJE KEROVIĆ

Faculty of Philosophy, Banja Luka

PHILOSOPHY IN PSYCHIATRY

Abstract: In this paper, author explores the problem of presence and influence of philosophy and philosophical thought on trends of contemporary psychiatric thought and practice. That endeavor is conducted through focused analyses of the influence of philosophy primarily on development of existential-phenomenological psychiatric thought and practice. The subject analyses reveals in just what extent philosophy is a significant factor of development of theoretical thought and practical experiences and procedures in the field of psychiatric, psychotherapeutic and psychopathologic practice. Theses that author deduces from such exploration are: (1) it is unjustified to separate theoretical and practical levels of experience and knowledge, cognition and existence; (2) theoretical (cognitive) ambitions and endeavors of philosophy are legitimate and necessary even in a time of hegemony of scientific-technological rationality and instrumental concept of mind; (3) philosophy is alive as ever whenever one thinks thoroughly and carefully enough about man and his world, i.e. whenever one thinks at all; (4) aside from purely theoretical knowledge, philosophy also mediates our practical and useable experiences and knowledge, as recognized by psychiatric and psychotherapeutic science and profession; (5) its conceptual and conceptualizing work is needed on integral field of human experience and knowledge, therefore also where we are confronted by basic problems of human mind health and diseases.

Keywords: man, mental health, mental illness, existence, philosophy, psychiatry, Binswanger, Bos, Bojanin, Heidegger, Jaspers, Husserl

Primljeno: 9. 1. 2012.

Prihvaćeno: 2. 4. 2012.